

ОДНОС НАТО-а И ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ ПРЕМА РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ И БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

Сажетак: Иако су и НАТО и ЕУ наднационалне организације, највећи утицај на политику Северноатлантске алијансе имају САД, а потом Велика Британија, док на формулисање политике Уније у највећој мери утиче Немачка, а затим Француска. У геополитичком смислу, политика тзв. Старе Европе (земље оснивачи ЕУ, пре свега немачко-француска осовина) повољнија је за српске интересе од атлантистичке политике (англо-америчка). Сличан је геополитички однос Русије са земљама Старе Европе у односу на атлантистичку концепцију, а српско-руски односи веома су важни у опредељивању јавног мњења и политичке елите Србије и Републике Српске (и Црне Горе). Унија има развијену сарадњу са земљама нечланицама, па тако и са Босном и Херцеговином, и у оквиру ње са Републиком Српском, посебно кроз програме WB EDIF, COSME, HORIZON 2020, IPA, ERASMUS и друге. Јавно мњење Републике Српске противи се уласку Босне и Херцеговине и Републике Српске у НАТО, док је далеко повољнији однос према ЕУ. У пракси, и политички представници и институције ЕУ често фаворизују правац ка унитаризацији Босне и Херцеговине, али се то чини далеко суптилније и са мање притисака на Републику Српску него што је то случај са англоамеричком и НАТО политиком. Отуда је у јавном мњењу Републике Српске веома важна позиција Србије, са пажњом се прати позиција Руске Федерације, са благом уздржаношћу посматра ЕУ (у привредној сарадњи углавном благонаклоно), док је однос према НАТО-у пун неповерења и уздржан. У Федерацији Босне и Херцеговине, однос према ЕУ и НАТО је далеко повољнији, а извесно уздржанији према Русији. Различито геополитичко опредељење јавног мњења Републике Српске и, са друге стране, Федерације Босне и Херцеговине, додатна је препрека за постојање Босне и Херцеговине као државе, и она би у демократском смислу, могла опстати потенцијално само као лабава конфедерација.

Кључне речи: Република Српска, Босна и Херцеговина, НАТО, Европска унија, сарадња, притисци.

¹ Др Драган Петровић, научни саветник, Институт за међународну политику и привреду, Београд.

УВОД

Иако је прошло двадесет и шест година од Дејтонског мировног споразума, којим се регулише мир и функционисање Босне и Херцеговине и у оквиру ње два ентитета – Републике Српске и Федерације Босне и Херцеговине, политичке прилике у тој држави нису стабилне. За ових више од четврт века, важни међународни фактори који остварују утицај на прилике у БиХ, као и у Републици Српској, су Европска унија и НАТО. С обзиром на то да САД (уз њих и Велика Британија) имају кључни утицај на НАТО, може се рећи да они представљају утицај западних, или макар најважнијих западних центара моћи. Водеће западне силе су, у исто време, биле најутицајнији међународни фактор који је утицао на доношење Дејтонског мировног споразума. Западни центри моћи имали су највећи утицај на унутрашња збивања у оквиру Босне и Херцеговине и њена два ентитета. Они имају велики утицај на избор и деловање Високог представника за БиХ, потом на Уставни суд, где поред два представника сваког од три народа, седе и три странца. Европска унија имала је додатни утицај на збивања у Босни и Херцеговини, јер су оба ентитета начелно сагласна на „европском путу”.² То није случај и са НАТО, имајући у виду да се комплетна јавност, друштвена и политичка елита Републике Српске противи уласку у Алијансу. Након више од четврт века од Дејтона, неки елементи су остали константни, а то је веома значајан утицај и ЕУ и НАТО на збивања у БиХ, рачунајући оба ентитета. Основни правци те политике, како ЕУ тако и НАТО, нису се радикално мењали, иако је извесних промена било. Може се рећи да је НАТО показивао више симпатија ка централизацији БиХ на штету Републике Српске, те да се укупно према Србима односио са мање симпатија у односу на Бошњаке, па и Хрвате. Овај курс није се битно мењао за ових четврт века. Што се тиче ЕУ, која је и сама састављена од више земаља чланица, та политика је у суштини имала сличну поставку, али далеко блажу и уздржанију.³

Са друге стране, мењале су се прилике на Балкану, а мењао се и однос снага у Европи и свету. Српска страна је извесно ослабљена

---

² О настанку Босне и Херцеговине као формалне државе, састављене од два ентитета Републике Српске и Федерације Босне и Херцеговине, противречностима и кризама током првих година постојања, видети шире у: Милован Радаковић, *Настанак државе, мисија на Балкану*, Академија Еду, Београд, 2002.

³ Синиша Каран, „Ревизија Дејтонско-Париског мировног споразума у функцији унитаризације Босне и Херцеговине”, *Безбедносни форум*, бр. 2, 2016, стр. 132-140.

раздвајањем заједничке државе са Црном Гором маја 2006. године. Имајући у виду историју и идентитет Црне Горе, може се рећи да је СР Југославија, односно Државна заједница Србије и Црне Горе имала свесрпски карактер. Једнострано признавање тзв. Косова као независне државе од стране највећег дела западних сила, почев од 2008. године, такође је ослабило српску позицију. У последњих 13 година од тада, Србија није признала отцепљење своје јужне покрајине, али је учињено доста пропуста и уступака западним центрима моћи у погледу еманципације тзв. Косова од матице. Нарочито је у том правцу био штетан Бриселски споразум, а потом постепено преузимање ингеренција Приштине над полицијом и судством, делимично чак и у односу на север Косова, који је, уз сва етничка чишћења дилем покрајине, остао српски. Далеко од тога да је српска борба за Косово и Метохију завршена, она се развија, али су уступци и пропусти званичног Београда по том питању током последње деценије очигледни.

Република Српска се стабилизовала и поред извесних губитака своје изворне надлежности по Дејтону, нарочито у периоду 2005. године када су укинута ентитетске војске, те дошло до кориговања граничних служби и формирања полиције Сипа. Са друге стране, у Црној Гори је одбрањена егзистенција Српске православне цркве током масовних литија грађана и верника 2020. године и дошло је до промене власти августа те године, када је оборен режим Ђукановића. По питању Косова и Метохије, и поред свих наведених губитака и пропуста, спречен је, захваљујући вету Русије, покушај да та лажна држава постане чланица УНЕСКО-а.

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА И ЕВРОПСКА УНИЈА

Однос Босне и Херцеговине и Европске уније можемо посматрати још у периоду након Дејтона. Када је у питању процес институционалне сарадње и посебно процеса придруживања, свакако да је битан састанак Европског већа у Солуну 2003. године. Преговори о потписивању Споразума о стабилизацији и придруживању почели су 2005. године. ЕУ је тражила да се формирају одређени централни органи полиције, који су по Дејтону и до тада вођени највећим делом одвојено у два ентитета. Након усвајања реформе полиције априла 2008. године, два месеца потом дошло је до потписивања Споразума о

стабилизацији и придруживању са Босном и Херцеговином у Луксембургу.⁴

У пракси је прошло неколико година док је и последња чланица ЕУ ратификовала потписани Споразум о стабилизацији и придруживању са Босном и Херцеговином. Године 2010. грађани БиХ су добили право путовања у Шенгенски простор. Крајем јуна 2012. године ЕУ је организовала први састанак са БиХ за припрему службене апликације за чланство. Након ступања на снагу Споразума о стабилизацији и придруживању јуна 2015. године, Босна и Херцеговина је почетком 2016. године поднела формални захтев за чланство. Након тога, ЕУ је децембра 2016. године предала Босни и Херцеговини такозвани Упитник за чланство, односно низ мера које се морају испунити у различитим областима управе и уређења друштва. Босни и Херцеговини је у пракси требало 14 месеци да одговори на прва 3242 питања. Крајем фебруара 2018. године БиХ је предала одговоре на упитник. Средином 2018. године ЕУ је предала додатних 655 питања из упитника, па је тадашњи председавајући Председништва БиХ Милорад Додик предао одговоре на та питања 5. марта 2019. године. Европска комисија је у мају 2019. године објавила своје позитивно мишљење на одговоре на додатна питања.

Остала су још 22 питања на које је требало одговорити, и то: једно из политичких критерија, четири из регионалне политике и 17 питања из домена образовања. Иако је након маја 2019. године проистекло да је Босна и Херцеговина потенцијални кандидат, назначено јој је 14 приоритета које мора решити, да би постала кандидат за чланство у Унији.⁵ Тих 14 приоритета распоређено је у следеће четири области: 1. демократија и функционисање институција; 2. владавина права; 3. основна права; 4. реформа јавне управе.

Крајем септембра 2020. године чланови Председништва БиХ су у Бриселу имали састанак на ову тему са представницима Уније.

Ако се анализира 14 приоритета које БиХ мора решити на даљем путу ка чланству у ЕУ, нека од њих делују врло проблематично, односно задиру у саме темеље Дејтона и интереса два ентитета.

---

⁴ <https://euobserver.com/enlargement/26335>

⁵ <https://www.slobodnaevropa.org/a/za%C5%A1to-bih-te%C5%A1ko-mo%C5%BEe-ispuniti-14-uvjeta-eu-a/30868523.html>

ОДНОС НАТО И БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ (РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ)

Након Дејтонског мировног уговора и конституисања Босне и Херцеговине са њена два ентитета, НАТО се нашао у сложенем односу са Федерацијом БиХ, односно Републиком Српском. Република Српска је са правом могла посматрати НАТО као страну у сукобу, имајући у виду држање Алијансе у претходним сукобима.⁶ Иако је потписан мировни уговор, извесно подозрење српске стране према НАТО-у је свакако остало. Са друге стране, у тадашњем практично монополарном светском поретку, НАТО и САД имали су доминирајућу позицију. У том правцу се може посматрати извесна скепса према институционалној сарадњи са НАТО-ом у првим годинама након Дејтона. Тако Александар Павић, саветник председнице Биљане Плавшић, наводи да су притисци САД да се Република Српска разоружа у потпуности или делимично били присутни већ у годинама након Дејтонског споразума.⁷ Међутим, највећа искушења за Републику Српску долазе након 2000. године, посебно у периоду 2002-2006, када је Високи представник за БиХ био Педи Ешдаун. У том периоду, на међународној сцени није било озбиљнијег отпора монополарном светском поретку оличеном у САД и НАТО. Таква ситуација развија се од почетка 2007. године и Минхенског говора Владимира Путина, потом разбуктавањем светске економске кризе, која је узрочно-последично највише везана за крах неолиберализма и круњења моћи атлантистичких центара. Најзад, победа Русије на Кавказу у августу 2008. године, такође је утирала пут зачетку мултиполаризма. Међутим, управо у периоду када је Педи Ешдаун био Високи представник, а његов заменик Ралф Грегоријан, долази до укидања ентитетских војски, а самим тим и војске Републике Српске.

Након тога долази до развоја извесне институционалне сарадње БиХ и НАТО, па је децембра 2006. године тадашњи председник Председништва Небојша Радмановић потписао улазак БиХ у Партнерство за мир. Већ марта 2007. године, БиХ потписује са НАТО споразум о сигурносној сарадњи. На самиту НАТО у Букурешту 2008. године, БиХ је почела процес интензивираниог дијалога. Током 2009. године, тадашњи министар одбране БиХ Селмо Џикотић учествовао је на више скупова које је организовао НАТО. Између осталог,

---

⁶ Драгана Трифковић, „Однос НАТО према српским националним интересима у Србији”, *Безбедносни форум*, бр. 2, 2020, стр. 93-104, стр. 96-97.

⁷ Александар Павић, „НАТО и војна неутралност Републике Српске”, *Безбедносни форум*, бр. 2, 2020, стр. 105-114, стр. 108-109.

представник САД Стуарт Џонс посетио је Сарајево где је разговарао са Цикотићем о даљој сарадњи.⁸

Априла 2010. године НАТО је изразио спремност да покрене Акциони план за чланство (МАП) за Босну и Херцеговину, али уз одређене услове. Тако се тражило да се пренесе регистрација 63 војна објекта на ниво централне власти. До новембра 2018. године пребачени су објекти који су се налазили на територији Федерације БиХ, док је Република Српска то одбијала за 23 имања која се налазе на њеној територији. Око великог војног поседа у Хан Пијеску дошло је до посебне кризе, па је Уставни суд донео одлуку у том правцу, али Република Српска то не признаје. Правобранилаштво Републике Српске у апелацији коју је Уставни суд БиХ одбио 06. јула 2017. године, навело је да је пресудама Суда БиХ о имовини у Хан Пијеску прекршено право на правично суђење из Устава БиХ и Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.⁹

Пристрасност НАТО-а и мешање у уставну структуру БиХ показани су у саопштењу НАТО штаба у Сарајеву 16. августа 2018. године, у којем се поздравља одлука Уставног суда БиХ о одбацивању апелације Правобранилаштва Републике Српске о војној имовини. Међутим, констатује се да све то није довољно да би се активирао МАП.¹⁰

Са друге стране, иако процес пребацивања војне имовине ентитета на имовину централних власти није завршен, НАТО је, децембра 2018. године, издао Акциони план и позвао Босну и Херцеговину да достави годишњи национални програм. Заменик америчког државног секретара Саливен Џон изјавио је тада да ће САД подржати напоре БиХ за улазак у НАТО и одбио да се позитивно изрази о приговорима српске стране по том питању.¹¹ Велика политичка криза настала је следеће 2019. године, када је Република Српска одбијала да се пошаље годишњи национални програм. Милорад Додик, који је постао председник Савета министара БиХ, одбијао је да потпише АНП (Програм реформи) све до новембра, јер је услов било

---

⁸ https://bs.wikipedia.org/wiki/Pristupanje_Bosne_i_Hercegovine_NATO-u

⁹ *Независне новине*, 16. август 2017.

¹⁰ *Неуставна промјена дејтонске структуре БиХ - Утицај на положај и права Републике Српске*, публикација Народне скупштине Републике Српске, Бања Лука, децембар 2019, стр. 74.

¹¹ <https://www.insider.com/r-us-backs-nato-membership-for-bosnia-dismisses-serb-opposition-2018-12><https://www.kitco.com/news/2018-12-17/U-S-backs-NATO-membership-for-Bosnia-dismisses-Serb-opposition.html>

формирање Савета министара БиХ.¹² Са друге стране, Додик тврди да Програм реформи не значи и прихватање МАП-а.¹³ НАТО је, јануара 2020. године, објавио на свом сајту да је Босна и Херцеговина у МАП-у,¹⁴ што Република Српска не признаје.

Током 2020. године уочени су проблеми у функционисању реализације Програма реформи. Ти проблеми су и финансијске природе на нивоу БиХ, а са друге стране, настављен је спор око књижења војне имовине на територији Републике Српске, што је један од најважнијих предуслова да би могао да почне да се реализује МАП.¹⁵

Можда је најважнији фактор у одређењу Републике Српске према НАТО, изгласавање у новембру 2017. године у Народној скупштини, одређења ка војној неутралности. То у пракси искључује могућност да Република Српска уђе у НАТО, изузев ако народном вољом дође до преиначавања овакве одлуке. „Народна скупштина Републике Српске је том приликом закључила:

- Република Српска је одређена да сваки будући статус координира са Републиком Србијом као потписником Дејтонског споразума. У складу с тим, Народна скупштина Републике Српске доноси одлуку о проглашавању војне неутралности Републике Српске у односу на постојеће војне савезе до евентуалног расписивања референдума у Републици Српској на коме би се донијела коначна одлука о том питању.

- Народна скупштина обавезује на поштовање ове Резолуције и све представнике Републике Српске у заједничким институцијама Босне и Херцеговине, јер су бирани у Републици Српској која је по уставу и закону изборна јединица. Обавеза се односи и на представнике из Републике Српске у међународним организацијама и форумима.

---

¹² <https://www.klix.ba/vijesti/bih/bosna-i-hercegovina-dostavila-program-reformi-u-nato/191223125>

¹³ <http://www.nspm.rs/sudbina-dejtonske-bih-i-republika-srpska/program-reformi-bih-i-knjizenje-vojne-imovine-dodikov-poraz-ili-politicko-lukavstvo.html>

¹⁴ <https://www.klix.ba/vijesti/bih/nato-pojasnio-gdje-smo-bih-je-ucenik-akcionog-plana-i-tezi-ka-clanstvu-u-alijansi/200131125>

¹⁵ <https://www.slobodnaevropa.org/a/budzet-odlaganje-nato-bih/30674166.html>

- Претходно донесени акти Народне скупштине Републике Српске који се односе на пуноправно чланство у војним савезима, престају да важе.”¹⁶

Дакле, однос НАТО-а према Босни и Херцеговини је сложен, али су ипак главни токови неспорни. НАТО из својих геополитичких интереса настоји укључити читаву Босну и Херцеговину у своје чланство, при чему се суочава са неслагањем Републике Српске. Прецизније, НАТО се од самог почетка југословенске кризе поставио, слично политици САД, једнострано, фаворизујући муслиманску страну, а у нешто мањој мери и хрватску. Однос НАТО према Републици Хрватској је био афирмативан у случају хрватско-српских сукоба. Када су у питању Хрвати у Босни и Херцеговини, НАТО и САД настоје да задрже јединствен оквир ове државе (квази-државе), па се њихов сепаратизам и окренутост Хрватској умекшава. НАТО се директно ангажовао у југословенској кризи против Срба, како у случају Крајине и потом Републике Српске тако и СР Југославије. Из тог разлога, као и захваљујући накнадном држању НАТО-а, српска страна је с правом резервисана и јавност и друштвена и политичка елита Републике Српске је већински против уласка у чланство Северноатлантске алијансе.

Додатно огољавање такве политике НАТО-а према Србима је настојање да се смање ингеренције Републике Српске у процесу сарадње са Алијансом, најконкретније по питању статуса војне имовине. Уз све притиске, Република Српска остаје при одбрани својих егзистенцијалних интереса, где је најважнија Резолуција о војној неутралности донета 2017. године.

НАТО је имао посебан значај за Босну и Херцеговину, као најважнија сила за имплементацију мира након Дејтонског споразума, односно преко СФОР-а. Од краја 2004. године Европска унија преузима формално ту улогу од СФОР и НАТО, преко снага названих ЕУФОР, односно АЛТЕА. Међутим, чак и у таквим формалним односима, НАТО остаје партнер који би се додатно ангажовао уколико би то специјалне ситуације тражиле. Тај договор између ЕУ и НАТО у вези са одржавањем мира у Босни и Херцеговини назива се „Берлин плус”. Дакле, НАТО се у пракси може ангажовати у Босни и Херцеговини преко позива ЕУФОР (ЕУ), или чак у случају да цивилне структуре

---

¹⁶ *Неуставна промјена дејтонске структуре БиХ - Утицај на положај и права Републике Српске*, публикација Народне скупштине Републике Српске, Бања Лука, децембар 2019, стр. 76.

БиХ попут Министарства одбране или Министарства безбедности затраже помоћ услед ванредних ситуација.¹⁷

САВРЕМЕНО СТАЊЕ

Превирања у савременом свету, укључујући Европску унију и у мањој мери и НАТО, су евидентна. Монополарни светски поредак је окончан и свет закорачује у мултиполаризам. То конкретно значи извесно слабљење досадашње и посебно раније преминације САД и НАТО и извесно јачање утицаја других сила, пре свега БРИКС. Европска унија има своју засебну позицију у међународним односима, која је и даље склона модификацијама. Излазак Велике Британије из Уније имаће вишеструке последице на њено даље деловање и позиционирање. Велика Британија је геополитички, пре свега, везана и чак чини део тзв. атлантистичке геополитичке осе, заједно са водећим САД. САД и велика Британија имају водећи утицај у НАТО.

Земље у транзицији, дакле земље источне и југоисточне Европе, где спада Босна и Херцеговина, сучељавају се, и поред примене низа мера које су им сугерисане од ММФ-а већ више деценија, са озбиљним економским ограничењима и кризама својих друштава. Нарочито су проблематичне чињенице о преласку доброг дела индустрије, банкарства, а често и природних националних богатстава у стране руке, најчешће мултинационалних компанија и оних у власништву западних земаља. Заједнички посебно изражен проблем је демографска осека, као резултат негативног природног прираштаја и масовног одласка у „печалбу” (на дужи или краћи период или чак за стално) у западне и прекоморске земље. Демографска осека источне и југоисточне Европе има и своју додатну компоненту, а то је мигрантски притисак, који највише продире управо преко Балкана (Балканска рута) и из јужне Европе (Медитеранска рута). Услед тога, Република Српска предузима низ мера за заштиту своје суверености и егзистенцијалних интереса. Она је појачала сарадњу у економској равни са Србијом, као и са Русијом, Кином. Република Српска је веома резервисана око прихватања миграната са Блиског и Средњег истока, те Северне Африке, који су се у извесном броју сместили на територији Федерације БиХ. Нарочито је интензивна сарадња привреде Републике Српске са Русијом у области енергената.

---

¹⁷ Драгиша Јуришић, „Дејтонски споразум, резолуције Уједињених нација, Босна и Херцеговина”, *Безбедносни форум*, бр. 2, 2018, стр. 177 (157-181).

Однос Босне и Херцеговине са Европском унијом прожет је различитим елементима сарадње. Нарочито активна сарадња Уније са Босном и Херцеговином, укључујући исту такву сарадњу и са Републиком Српском, што је предвиђено за нечланице, је у домену: WB EDIF Програма за развој предузећа, COSME за мала и средња предузећа, HORIZON 2020, Оквирни програм за истраживања и иновације, IPA широк спектар претприступне сарадње, ERASMUS у области образовања и науке и др.¹⁸

По истраживању јавног мњења, привлачност Европске уније је висока, посебно у Федерацији БиХ. У Републици Српској је мања, али ипак далеко већа него када је у питању однос према НАТО. Са друге стране, у пракси, БиХ је далеко од реалне могућности да постане чланица ЕУ.

Утицај САД на политику на Балкану, укључујући и Босну и Херцеговину, је и данас највећи, ако посматрамо велике силе појединачно.¹⁹ Он је још већи, ако узмемо у обзир доминантну улогу САД у оквиру НАТО. Томе треба додати велику, заправо највећу улогу САД и у односу на ММФ, Светску банку, па и Светску трговинску организацију. Иако нису део европског континента и нису чланица ЕУ, САД имају индиректни и изванредан утицај и на саму Унију. У периоду председника Трампа, званични Вашингтон је нешто мање него у претходном периоду био фокусиран и на питање Балкана. Политиколог и правник Влада Станковић указује на то да би политика новог америчког председника Бајдена могла више бити заинтересована за прилике у Босни и Херцеговини и Републици Српској. Станковић наводи да: „...Основни приоритет САД, посебно након одласка изолационистичке администрације Трампа и након повратка интервенционистичке опције Бајдена, јесу евроатлантске интеграције читавог југоисточног крила Европе у НАТО и ЕУ”.... Бошњачка страна ће настојати да за застој у напретку у атлантске интеграције оптужи Србе и да нападне темељне тековине Дејтона које: „државу БиХ држе паралисану”.²⁰ Иако хрватски политичари у БиХ имају значајне разлике

---

¹⁸ https://europa.ba/?page_id=562https://www.eufondovikonkursi.com/fondovikonkursi-bosna-i-hercegovina.c27.html

¹⁹ Митар Ковач, „Геостратегијски значај Балкана за НАТО”, *Безбедносни форум*, бр. 1, 2019, стр. 7-33.

²⁰ Владан Станковић, „Три народа и два ентитета - тренутни односи снага”, *Политичка ревија*, Vol. 67, No 1: 31-48, Институт за политичке студије, Београд, 2021, стр. 42.

у виђењу низа стратешких питања у односу на муслиманске, по питању НАТО и ЕУ су такође опредељени ка чланству.²¹

Република Српска је стално изложена притисцима у погледу очувању свог интегритета. Утицај Европске уније и западних структура у целини додатно се искомпликовао током 2021. године, када је одлазећи Високи представник за БиХ Ицко донео контрадикторно законско решење у последњим данима свог мандата о санкционисању непризнавања злочина у Сребреници 1995. године као геноцида. Још већу компликацију донело је именовање, на неубичајени начин и ван процедуре, новог Високог представника Немца Шмита. Не само Русија, већ и Кина, изразиле су незадовољство и неслагање тим начином избора. Република Српска је, са своје стране, преузела низ законских мера да се не санкционишу они њени грађани који би дошли на удар оваквог наметнутог законског решења о „негирању геноцида у Сребреници”. Милорад Додик у вези са тим наводи да је БиХ у расулу и да би од 70 до 80% грађана Републике Српске доспело на удар овог наметнутог законског решења, и он сам међу њима, ако би се тако нешто покушало испоштовати.²² У исто време, долази до додатног затезања ситуације око новог Високог представника за БиХ Шмита. Он није добио сагласност Русије и Кине за своје именовање, па га не признаје ни Република Српска. Са друге стране, велики ударац за општесрпске интересе је сусрет председника Србије са Шмитом и, како је наведено, Немац је третиран том приликом као „високи представник

---

²¹ Владан Станковић, „Три народа и два ентитета - тренутни односи снага”, *Политичка ревија*, Vol. 67, No 1: 31-48, Институт за политичке студије, Београд, 2021, стр. 42. У вези са хрватском политичком елитом у БиХ, Станковић наводи: „Са друге стране, хрватска политичка елита у БиХ поздравила је промену у Стејт департменту, престројавајући се у ходу ка новој власти демократа. Хрвати у БиХ су опредељени за ЕУ и НАТО.”

²² <http://fakti.org/dodik/dodik-ako-sad-podvijemo-rep-ovde-ce-zbog-genocida-70-80-odsto-ljudi-otici-u-zatvor>. Српски члан Председништва БиХ поручио је у вези са законом о негирању геноцида, који је наметнуо бивши високи представник Валентин Инцко, да ће сваки грађанин који евентуално буде позван на кривичну одговорност у вези са тим, добити заштиту органа Републике Српске. „Свако на том плану треба да се обрати најближој полицијској станици, а Министарство унутрашњих послова Републике Српске у том смислу има налог да спречи било какво насиље или привођење. Свако ко буде пријављен добиће заштиту”, рекао је Додик за АТВ. Он је рекао да би такви поступци могли довести у ситуацију да Српска забрани на својој територији деловање Агенцији за истраге и заштиту (Сипа) БиХ. „У то не мора нико сумњати. То су наши кораци, па ако то желе, нека их само изазову”, поручио је Додик.

за БиХ”, што је супротно ставовима Русије, Кине и Републике Српске.²³ То је натерало чак и Милорада Додика да критикује такав потез Александра Вучића.²⁴

Република Српска има изражен консензус становништва, елите, политичара и власти око својих основних егзистенцијалних интереса. Врло мали део политичара је ван овог консензуса, а и то само делимично, због јавног мњења и општег прихватања принципа на којима почивају темељи Републике Српске. Отуда се притисци који долазе са различитих страна, а пре свега од муслиманских политичара из Сарајева, могу лакше превазићи. Постепени прелазак светског поретка ка мултиполаризму погодује интересима Републике Српске и Срба као народа у целини. Ранијих година и деценија било је тешко замисливо да се и Русија и Кина супротставе наметању одређених решења од стране САД и ЕУ по питању Босне и Херцеговине, односно Републике Српске. Промене политичке власти у Црној Гори, те масовно покретање народа у прилог подршке Српској православној цркви, такође погодује интересима Републике Српске. Српска православна црква, посматрано у целини, такође представља изузетно важан кохезиони фактор српског народа.

ЗАКЉУЧАК

Европска унија и НАТО су, од настанка постдејтонске Босне и Херцеговине и Републике Српске, имале велики утицај у политичком, војном и економском смислу на читав регион. Самим Дејтоном је загарантована велика улога, посебно у безбедносном смислу, НАТО и ЕУ. Та улога је током протекле две и по деценије била предоминантна у односу на друге велике силе. Одузимање ингеренција Републици Српској, које је добила по Дејтону, током протеклих четврт века резултат је пре свега геополитичке ненаклоњености САД и НАТО, а у нешто мањој мери и ЕУ, српском питању. Са друге стране, постепено кретање светског поретка ка мултиполаризму, паралелно са отпором који су поводом тих притисака пружали народ и елита Републике Српске, дају светлије перспективе. Однос ЕУ према Републици Српској није толико директан и ненаклоњен, као што је то случај са НАТО и САД. Република Српска спремна је на сарадњу са НАТО, али не и на

---

²³ <http://www.nspm.rs/hronika/aleksandar-vucic-najjavio-susret-sa-visokim-predstavnikom-medjunarodne-zajednice-u-bih-kristijanom-smitom-iako-ga-banja-luka-moskva-i-pekings-ne-priznaju-i-smatraju-da-je-to-mesto-upraznjeno.html>

²⁴ <https://standard.rs/2021/09/10/dodik-voleo-bih-da-se-sastanak-vucica-i-smita-nije-dogodio/>

пуно чланство. Што се тиче односа према ЕУ, Босна и Херцеговина, као и Република Српска, имају дугорочну сарадњу у више области, рачунајући и статус кандидата за чланство. Реално, веома су мале шансе да Босна и Херцеговина може постати пуноправни члан Европске уније. Разлози за то су, са једне стране, неспремност Уније за даље ширење на Балкану, криза и противречности у којима се ЕУ налази. Томе треба додати и противречности и кризе са којима се суочава Босна и Херцеговина као формална држава.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Јуришић, Драгиша, „Дејтонски споразум, резолуције Уједињених нација, Босна и Херцеговина”, *Безбедносни форум*, бр. 2, 2018, стр. 177 (157-181).
2. Каран, Синиша, „Ревизија Дејтонско-Париског мировног споразума у функцији унитаризације Босне и Херцеговине”, *Безбедносни форум*, бр. 2, 2016, стр. 132-140.
3. Ковач, Митар, „Геостратегијски значај Балкана за НАТО”, *Безбедносни форум*, бр. 1, 2019, стр. 7-33.
4. *Неуставна промјена дејтонске структуре БиХ - Утицај на положај и права Републике Српске*, публикација Народне скупштине Републике Српске, Бања Лука, децембар 2019.
5. Павић, Александар, „НАТО и војна неутралност Републике Српске”, *Безбедносни форум*, бр. 2, 2020, стр. 105-114.
6. Радаковић, Милован, *Настанак државе, мисија на Балкану*, Академија Еду, Београд, 2002.
7. Станковић, Владан, „Три народа и два ентитета - тренутни односи снага”, *Политичка ревија*, Vol. 67. No 1, Институт за политичке студије, Београд, 2021, стр. 31-48.
8. Трифковић, Драгана, „Однос НАТО према српским националним интересима у Србији”, *Безбедносни форум*, бр. 2, 2020, стр. 93-104, стр. 96-97.
9. <https://euobserver.com/enlargement/26335>
10. <https://www.slobodnaevropa.org/a/za%C5%A1to-bih-te%C5%A1ko-mo%C5%BEe-ispuniti-14-uvjeta-eu-a/30868523.html>
11. https://bs.wikipedia.org/wiki/Pristupanje_Bosne_i_Hercegovine_NATO-u

12. <https://www.insider.com/r-us-backs-nato-membership-for-bosnia-dismisses-serb-opposition-2018-12><https://www.kitco.com/news/2018-12-17/U-S-backs-NATO-membership-for-Bosnia-dismisses-Serb-opposition.html>
13. <https://www.klix.ba/vijesti/bih/bosna-i-hercegovina-dostavila-program-reformi-u-nato/191223125>
14. <http://www.nspm.rs/sudbina-dejtonske-bih-i-republika-srpska/program-reformi-bih-i-knjizenje-vojne-imevine-dodikov-poraz-ili-politicko-lukavstvo.html>
15. <https://www.klix.ba/vijesti/bih/nato-pojasnio-gdje-smo-bih-je-ucenik-akcionog-plana-i-tezi-ka-clanstvu-u-alijansi/200131125>
16. <https://www.slobodnaevropa.org/a/budzet-odlaganje-nato-bih/30674166.html>
17. https://europa.ba/?page_id=562
18. <https://www.eufondovikonkursi.com/fondovi-konkursi-bosna-i-hercegovina.c27.html>
19. <http://www.nspm.rs/hronika/aleksandar-vucic-najavio-susret-sa-visokim-predstavnikom-medjunarodne-zajednice-u-bih-kristijanom-smitom-iako-ga-banja-luka-moskva-i-pekings-ne-priznaju-i-smatraju-da-je-to-mesto-upraznjeno.html>
20. <https://standard.rs/2021/09/10/dodik-voleo-bih-da-se-sastanak-vucica-i-smita-nije-dogodio/>
21. <http://fakti.org/dodik/dodik-ako-sad-podvijemo-rep-ovde-ce-zbog-genocida-70-80-odsto-ljudi-otici-u-zatvor>